

Asia: VN/1984/2019

Lausuntopyyntö työryhmämietinnöstä: Seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus

Vapaaehtoisuuden puutteeseen perustuva sääntely

Mitä mieltä olette ehdotuksesta säätää raiskauksen ja muiden seksuaalirikosten keskeiseksi tunnusmerkistökijäksi vapaaehtoisuuden puute ehdotuksen mukaisesti?

-

Mitä mieltä olette ehdotetuista säännöksistä, jotka koskevat tilanteita, joissa teon kohteella ei ole mahdollisuutta muodostaa tai ilmaista tahtoaan (rikoslain 20 luvun 1 §:n 2 momentin 2 kohta ja 3 §:n 2 momentin 2 kohta)?

-

Muut aikuisiin kohdistuvat seksuaalirikokset

Mitä mieltä olette ehdotetusta seksuaalisen kajoamisen törkeän tekemuodon säätämisestä?

-

Mitä mieltä olette ehdotetusta seksuaalista hyväksikäyttöä koskevasta säännöksestä?

-

Mitä mieltä olette seksuaalista ahdistelua koskevan säännöksen soveltamisalan ehdotetusta laajennuksesta?

-

Mitä mieltä olette ehdotetusta seksuaalisen kuvan luvaton levittämistä koskevasta säännöksestä?

-

Mitä mieltä olette sukupuoliyhteyden määritelmän ehdotetusta laajentamisesta?

-

Muita aikuisiin kohdistuviin seksuaalirikoksiin liittyviä huomioita?

-

Lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset

Mitä mieltä olette ehdotuksesta säätää lapsiin kohdistuvia tekoja koskevat säännökset omaksi kokonaisuudekseen?

Suojellaan Lapsia ry kiittää valmistelijoita ehdotuksesta, että lapsiin kohdistuvat teot on koottu omaksi kokonaisuudeksi. Suojellaan Lapsia ry kannattaa ehdotusta. Lapsilla on oikeus suojeluun kaikelta seksuaaliselta häirinnältä, houkuttelulta ja seksuaaliväkivallalta. On lapsen edun mukaista että lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia arvioidaan omana kokonaisuutenaan rikoslaisissa.

Mitä mieltä olette lapsenraiskausta koskevasta säännöksestä?

Suojellaan Lapsia ry kiittää valmistelijoita siitä, että se sisältää ehdotuksen lapsenraiskauksesta omana rikosnimikkeenä, mitä Suojellaan Lapsia ry pitää tärkeänä lisäyksenä rikoslakiin. Rikoksen tunnusmerkistöä tulisi kuitenkin muuttaa. Nyt 12-15 vuotiaiden lasten kohdalla tarkastellaan ensimmäisen pykälän (raiskaus) ensimmäistä ja toista kohtaa, kun tutkitaan onko rikos tapahtunut. Tulee kuitenkin huomioida, että lapsi ei usein kykene, uskalla tai häpeän tunteiltaan halua kertoa, onko häneen kohdistettu teon aikana väkivaltaa taikka onko jokin ensimmäisen pykälän toisen kohdan edellytyksistä täyttynyt. Tämän vuoksi lapsenraiskaus rikosnimikkeen osalta tulisi keskittyä tarkastelemaan ennemmin olosuhteita ja uhrin ja tekijän välistä ikäeroa ja/tai valta-asetelmaa.

Mitä mieltä olette seksuaalista kajoamista lapseen koskevasta säännöksestä?

Suojellaan Lapsia ry katsoo, että pykälää 15 tulisi selkeyttää ja terminologiaa muuttaa lapsen oikeuksia kunnioittaen. Suojellaan Lapsia ry katsoo, että "seksuaalinen kajoaminen lapseen" terminä ei kuvaa lapseen kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa. Lapseen kohdistuva seksuaaliväkivalta ei ole millään tasolla seksuaalista. Terminologia tulisi muuttaa vastaamaan paremmin seksuaalirikoksen vakavuutta ja siitä aiheutuvaa haittaa lapsen turvalliselle kehitykselle. Termi tulisi muuttaa "lapseen kohdistuvaksi seksuaaliväkivallanteoksi". Suojellaan Lapsia ry toivoo, että tekijän mahdollinen valta-asema suhteessa lapseen tulisi huomioida paremmin ja lisätä selkeästi pykälään 15.

Suojellaan Lapsia ry katsoo, että rikosnimike "törkeä seksuaalinen kajoaminen lapseen" ei kuvaa rikoksen vakavuutta ja se tulisi muuttaa "törkeäksi lapseen kohdistuvaksi seksuaaliväkivallanteoksi". Yksi rikoksen tunnusmerkistöistä on väkivallan käyttö lasta kohtaan ja teko aiheuttaa lapselle fyysistä ja psyykkistä kärsimystä, sekä vakavasti vaarantaa lapsen turvallista kasvua ja kehitystä. Edellä mainittujen syiden vuoksi on tärkeää, että rikosnimike kuvaa tekoa ja sen vakavuutta.

Mitä mieltä olette sukupuolilyhteyksien ja seksuaalisten tekojen säätämisestä rangaistavaksi sellaisenaan lapsenraiskauksena tai seksuaalisena kajoamisena lapseen, kun ne kohdistuvat alle 12-vuotiaaseen lapseen?

Suojellaan Lapsia ry katsoo, että on tärkeää käyttää lasta kunnioittavaa terminologiaa, eikä seksuaaliväkivaltaa tule kutsua ”seksuaaliseksi teoksi” eikä ”sukupuolilyhteydeksi”. Kyse on rikoksen tunnusmerkistön täyttävästä vakavasta seksuaaliväkivallasta lasta kohtaan. Teot aiheuttavat lapselle fyysistä ja psyykkistä kärsimystä, sekä voivat vakavasti vaarantaa lapsen turvallisen kehityksen. Suojellaan Lapsia ry katsoo, että rikosnimikkeiden tulisi kuvata selkeästi väkivallan tekoja ja niiden vakavuutta. Suojellaan Lapsia ry katsoo, että jokainen alle 12-vuotiaaseen kohdistunut seksuaaliväkivallanteko tulisi rangaista lapsenraiskauksena tai lapseen kohdistuvana seksuaaliväkivallantekona. Suojellaan Lapsia ry haluaa korostaa, että jokainen alle 18-vuotias on lapsi ja jokaisella lapsella on oikeus suojeluun kaikelta seksuaaliväkivallalta.

Mitä mieltä olette muutoksista paritusta koskevaan sääntelyyn?

Suojellaan Lapsia ry katsoo, että paritusta koskevaa pykälää, rikoksen tunnusmerkistöä ja sanamuotoja tulee selkeyttää. Pykälästä ei tulisi saada vaikutelmaa, että lapseen kohdistuva paritus kattaa rikoksen tunnusmerkistön, vain mikäli seksuaalinen teko ”on omiaan vaarantamaan lapsen kehitystä”. Lapsen paritus vaarantaa jo itse tekona lapsen kehityksen ja lapsi tulisi aina nähdä seksuaaliväkivallan ja ihmiskaupan uhrina tässä rikosnimikkeessä.

Mitä mieltä olette muutoksista lasta seksuaalisesti esittäviä kuvia koskevaan sääntelyyn?

Suojellaan Lapsia ry:n mukaan ”Lasta seksuaalisesti esittävä kuva” ei terminä kuvaa ilmiötä, eikä anna selkeää kuvaa lasta seksualisoivasta eikä lapseen kohdistuvasta seksuaaliväkivaltaa todistavasta kuvamateriaalista. Terminologiaa tulisi selkeyttää ja Suojellaan Lapsia ry on tuottanut tieteelliseen COPINE-asteikkoon pohjautuvan suomenkielisen luokitteluasteikon lasta seksualisoivasta ja lapsen seksuaaliväkivaltaa todistavasta kuvamateriaalista. Asteikon perusteella kuvamateriaali voidaan jakaa kymmeneen kategoriaan seksuaaliväkivallan ilmenemismuotojen ja vakavuusasteen mukaisesti. Kuvamateriaali ja kuvissa näkyvät olosuhteet sekä kuvista todennettavat lapseen kohdistuvat seksuaaliväkivallan teot eroavat merkittävästi toisistaan, eikä termi ”lasta seksuaalisesti esittävä kuvamateriaali” kuvaa todellisuutta lapseen kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavasta kuvamateriaalista. Luokitteluasteikko löytyy täältä: https://drive.google.com/file/d/1mLYoDWgsZSVxHdMau47x9Ty_FQOq-hr-/view

20§ Törkeä Lasta Seksuaalisesti Esittävän Kuvan Levittäminen

Suojellaan Lapsia ry on sitä mieltä, että edellä mainitun (pykälä 19) lisäksi, tämän pykälän asettama rikoksen tunnusmerkistö on epäselvä. Rikoksen törkeä tekomuoto edellyttää, että ”lapsi on erityisen nuori” (1) tai, että ”kuvassa esitetään ... lapsen kohtelua erityisen nöyryyttävästi” (2). Pykälässä ei kuitenkaan ole selvennetty, minkä ikäinen ”erityisen nuori” lapsi on (kohta 1), eikä ”erityisen nöyryyttävän kohtelun” merkitystä ole selkeästi täsmennetty. Pykälän selkeyttämiseksi kohtia 1 ja 2 tulisi tarkentaa, esimerkiksi hyödyntämällä Suojellaan Lapsia ry:n tuottamaa mukailtua COPINE-luokitteluasteikkoa sekä määrittämällä selkeämmin lapsen iän ja kehitystason. Suojellaan Lapsia ry

katsoo, että pykälän tekemuotoja selkeyttämällä turvataan lasten yhdenvertainen kohtelu. Suojellaan Lapsia ry haluaa korostaa, että kaikki alle 18-vuotiaista seksuaalirikoksen yhteydessä kuvattu ja tallennettu kuvamateriaali tulisi nähdä yhtä vakavana lapsen oikeuksia rikkovana ja lapsen kehitystä vakavasti vaarantavana tekona.

21§ Lasta Seksuaalisesti Esittävän Kuvan Hallussapito

Suojellaan Lapsia ry katsoo, että tässä pykälässä rikosnimikkeen tulisi vastata selkeämmin todellisuutta ja termi "lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapito" tulisi muuttaa "lasta seksualisoivan kuvan hallussapito". Mainittakoon lisäksi, että maksimirangaistuksen korotus lasta seksualisoivan ja lapseen kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavan materiaalin hallussapidosta on hyvä alku lapsiin kohdistuvien seksuaalirikollisten rangaistuksissa. Suojellaan Lapsia ry pyytää valmistelijoita kuitenkin pohtimaan, onko rangaistukset tässä esityksessä suhteellisia toisiinsa nähden. (Esimerkiksi maksimirangaistus on sama kuvamateriaalin hallussapidosta, valmistamisesta ja levittämisestä (pykälä 19).)

22§ Lasta Seksuaalisesti Esittävän Esityksen Seuraaminen

Suojellaan Lapsia ry katsoo, että pykälän rikoksen nimikettä tulisi muuttaa vastaamaan paremmin rikoksen vakavuutta ja siitä aiheutuvaa haittaa lapselle ja lapsen kehitykselle. Rikosnimike tulisi muuttaa muotoon "lasta seksualisoivan kuvatallenteen katsominen". Suojellaan Lapsia ry pyytää käsittelijöitä huomioimaan, että pykälä 22 voi sisältää myös verkkovälitteisesti toteutettavan lapsenraiskauksen sekä ihmiskaupan seksuaalisiin tarkoituksiin. (Esimerkiksi Ruotsissa on ennakkotapaus, missä tekijä tuomittiin lapsen raiskauksesta, vaikka teko toteutettiin kokonaan verkkovälitteisesti).

Muita lapsiin kohdistuviin seksuaalirikoksiin liittyviä huomioita?

9 § Seksuaalipalvelujen Ostaminen Nuorelta

Suojellaan Lapsia ry katsoo, että kuten ehdotuksessa on, pykälä 9 § viittaa alle 18-vuotiaisiin lapsiin ja on tärkeää, että rangaistussäännös on nimetty selkeästi ja oikein, lapsen oikeuksia kunnioittaen. "Nuoren" sijaan tulee käyttää termiä "lapsi". Alaikäinen lapsi ei voi antaa pätevää suostumusta, eikä solmia sopimusta seksuaalipalvelujen ostamisesta tai myymisestä. Lapsi ei ole koskaan seksuaalipalvelujen tuottaja vaan lapsi on nähtävä uhrin asemassa.

14§ Sukupuoliyhteys Lapsen Kanssa

Suojellaan Lapsia ry katsoo, että rikosnimike "sukupuoliyhteys lapsen kanssa" ei kuvaa lapseen kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa, ei rikoksen vakavuutta eikä teosta aiheutuvaa haittaa lapselle ja lapsen kehitykselle. Termi "sukupuoliyhteys" ei kunnioita lapsen oikeuksia ja vähättelee lapseen

kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa. Suojellaan Lapsia toivoo, että valmistelijat tarkastelevat miten terminologia kuvaisi paremmin teon vakavuutta ja selkeyttäisi mitä tarkoitetaan "olennaisella erolla osapuolten iässä ja henkisessä kypsyydessä".

17§ Lapsen Kohdistuva Seksuaalinen Teko

Suojellaan Lapsia ry katsoo, että rikosnimikkeen tulisi kuvata selkeästi väkivallan tekoja ja niiden vakavuutta. Suojellaan Lapsia ry toivoo, että valmistelussa huomioidaan, että pykälien 15 ja 17 tunnusmerkistöjen ja itse rikosten ero, sillä esityksessä on epäselvyyttä. Lisäksi, kuten rikosnimike "seksuaalinen kajoaminen lapseen", myös tämä rikosnimike vähättelee lapseen kohdistuvaa rikosta, joka viittaa 12-15 vuotiaaseen lapseen kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa. Nimike ei kuvaa selkeästi seksuaaliväkivallan tekoja, eikä teosta aiheutuvaa haittaa lapselle ja lapsen kehitykselle.

18§ Lapsen Houkutteleva Seksuaalisiin Tarkoituksiin

Suojellaan Lapsia ry kiittää valmistelijoita siitä, että lasta seksuaalisoiva kuvamateriaali on huomioitu seksuaalirikoslain uudistuksessa. Suojellaan Lapsia ry katsoo, että pykälän tunnusmerkistöä ja terminologiaa tulee muuttaa siten, että "kuvan tai kuvatallenteen, jossa seksuaalisesti esitetään lasta" sijaan puhutaan lapsen oikeuksia kunnioittaen "lasta seksuaalisoivasta ja seksuaaliväkivaltaa todistavasta kuvasta tai kuvatallenteesta".

Muuta huomioitavaa:

Lasta kunnioittava terminologia:

Suojellaan Lapsia ry katsoo, että lapsipornografia-termissä kyse ei koskaan ole pornografiasta ja termistä tulisi kokonaan luopua. Lasta seksuaalisoiva kuvamateriaali, lapsen seksuaalisen riiston kuvaaminen ja lapseen kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavat kuvat ja videot eivät ole pornografiaa, viihdettä eikä sitä tulee sellaiseksi koskaan kutsua. Yksikään lapsi, josta otetaan lasta seksuaalisoivia kuvia tai lapsi johon kohdistunut seksuaaliväkivalta kuvataan tai tallennetaan kuvatallenteeksi, joka myydään tai levitetään verkossa, ei ole koskaan osa viihedetuotantoa eikä pornografiaviihdettä.

Oikeudenmukaisessa ja lasten oikeuksia kunnioittavassa yhteiskunnassa viranomaisten, median ja kansalaisten tulee käyttää terminologiaa, joka kunnioittaa lapsen oikeuksia eikä vähättele lapsiuhrin kokemaa vakavaa väkivaltaa.

Poikkeukset kuvamateriaalin katsomisessa lasten suojelutarkoituksessa ja rikosten ennaltaehkäisemiseksi/selvittämiseksi:

Suojellaan Lapsia ry toivoo, että valmistelijat huomioivat, että lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavan kuvamateriaalin analyysityötä tehdään myös lapsen oikeus perustaisesti järjestöissä, vahvassa viranomaisyhteistyössä. Työ edistää lapsen oikeutta suojeluun EU Direktiivin mukaisesti.

Suojellaan Lapsia ry:n arvion mukaan tehokkainta laittoman kuvamateriaalin poistamista nopeuttava työ toteutuu uusimpaan teknologiaan ja tekoälyyn pohjautuvassa kansainvälisessä yhteistyössä toteutettavassa Project Arachnid työssä. Suojellaan Lapsia ry on tammikuusta 2020 syyskuun loppuun 2020 mennessä luokitellut lähes 200 000 yksittäistä lasta seksuaaliväkivaltaa todistavaa kuvaa/videota. Suojellaan Lapsia ry suosittelee, että yksittäisiä kansalaisia ohjataan aina ensisijaisesti olemaan yhteydessä viranomaisiin, jos he epäilevät nähneensä laitonta lapsen seksuaaliväkivaltaa todistavaa kuvamateriaalia, saavat tietoa lapsen houkuttelusta seksuaalisiin tekoihin tai muuhun seksuaalirikokseen viittaavaa tietoa tai kuvamateriaalia. Poliisin ja lastensuojelun on tärkeää päästä selvittämään mahdollisia lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia nopeasti ja oikea-aikaisesti ilman viiveitä.

Suojellaan Lapsia ry painottaa, että vaativaa erityisasiantuntijatyötä kuten lasta seksuaaliväkivaltaa todistavan kuvamateriaalin luokittelua voidaan tehdä järjestöissä, joissa työskentelee luokitteluun viranomaisyhteistyössä koulutuksen saaneita, Valviran rekisteröityjä ja tätä kautta ammattinimikkeen velvoittamia ilmoitusvelvollisia sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia.

Suojellaan Lapsia ry katsoo, että lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan vastaisen työn tulee olla monitieteellistä ja monitoimijasta ja yhteistyötä tulee tehdä niin paikallisesti, kansallisesti sekä kansainvälisesti. Laittoman kuvamateriaalin luokittelijoilla tulisi olla joko poliisin virkanimike tai sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilölain, Valviran rekisteröity pätevyys.

Suojellaan Lapsia ry katsoo, että valmistelijoiden esityksestä voisi saada käsityksen, että myös ammattilainen voisi syyllistyä rikokseen, mikäli hän lasten oikeusperustaiseen ja/tai lasten suojelutyöhönsä liittyen luokittelee/joutuu katsomaan lasta seksuaaliväkivaltaa sisältävää kuvamateriaalia. Esityksessä todetaan: "säännöksen soveltamisalaa kuvien hallussapidon osalta laajennettaisiin kattamaan myös tarkoituksellisen pääsyn hankkiminen lasta seksuaalisesti esittävään materiaaliin muutoin kuin maksua vastaan tai sopimalla." Suojellaan Lapsia ry toivoo, että tässä kohdassa tarkennettaisiin, ettei "tarkoituksellisella pääsyn hankkimisella" viitata sosiaali- ja terveydenhuollon, Valvira ammattinimikkeen omaavien ammattilaisten työhön. Suojellaan Lapsia ry pyytää valmistelijoita huomioimaan, että rekisteröityjen ammattilaisten tekemä luokittelutyö ei olisi rangaistavaa/rikos kun työ tehdään lapsen oikeusperustaisesti lasten suojelutarkoituksessa rikosten selvittämiseksi tai ennaltaehkäisemiseksi. Suojellaan Lapsia ry toivoo, että laissa huomioitaisiin myös muut tilanteet, joissa hetkellisesti jollakin taholla kuten yhteisön tai yrityksen työntekijällä on hetkellisesti hallussa tai joka joutuu katsomaan kuvamateriaalia siinä tarkoituksessa, että siitä välitetään tietoa asianmukaisesti viranomaisille ja joka on tehty ensisijaisesti lasten suojelutarkoituksessa ja rikosten selvittämiseksi/ennaltaehkäisemiseksi.

Suojellaan Lapsia ry pyytää valmistelijoita huomioimaan, että EU Direktiivi 2011/93/EU artikla 18 tukee vahvasti lasten oikeusperustaista työtä. Lastensuojelu tarkoituksessa, järjestöjen sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilölain, Valviran rekisteröimien ammattilaisten kuvamateriaalin luokittelu vähentää lapsen ja hänen läheistensä pitkittynyttä kärsimystä tilanteessa, missä lapsen kuvat ladataan yhä uudestaan verkkoon. Mahdollisimman nopea lasta

seksualisoivan/seksuaaliväkivaltaa todistavan kuvamateriaalin poistuminen ja tiedon siirtyminen automatisoidusti viranomaisille on lapsen oikeuksien mukaista ja työn toteutumiseen tarvitaan vahvaa moniammatillista yhteistyötä.

Muu lapseen kohdistuva raakaa väkivaltaa todistava kuvamateriaali:

Suojellaan Lapsia ry pyytää valmistelijoita huomioimaan, että lapsiin kohdistuvia raakoja väkivallan tekoja todistavan kuvamateriaalin hallussapito ja levittäminen tulisi rinnastaa yhä vakavaksi teoksi kuin lapseen kohdistuvia seksuaaliväkivallan tekoja todistavan kuvamateriaalin hallussapito/levittäminen. Raakaa väkivaltaa todistavan kuvamateriaalin ja sen leviämisen haitallisuus on lapselle täysin yhtäläinen kuin seksuaaliväkivaltaa todistavan kuvamateriaalin. Lapsen oikeuksia rikkoo, jos vakavia ja raakoja lapseen kohdistuvia väkivallantekoja todistavaa kuvamateriaalia ei rinnasteta yhtä haitalliseksi ja vakavaksi teoiksi kuin seksuaaliväkivallan tekoja todistava kuvamateriaali.

Rangaistukset

Mitä mieltä olette ehdotetuista rangaistusasteikoista?

-

Muut huomiot

Huomioita esityksen arvioituihin vaikutuksiin liittyen?

-

Huomioita muihin lakeihin ehdotettuihin muutoksiin liittyen?

-

Muita huomiota liittyen esitettyihin lakiehdotuksiin?

-

Laitinen Hanna-Leena
Suojellaan Lapsia ry